

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
e-ISSN:2458-9624

Cilt: 9 Sayı: 1 Sayfa Aralığı: 18-34 e-ISSN: 2458-9624 DOI: 10.51725/etad.1012384

RESEARCH

Open Access

ARAŞTIRMA

Açık Erişim

Büyük Salgının Eğitime Etkileri ve Oluşturduğu Kaygı Türleri: Öğretmen Adayları Bakış Açısından Bir İnceleme

The Effects of the Pandemic on Education and Types of Anxiety Caused by
the Pandemic: A Study from the Perspective of Pre-service Teachers

Nurullah Şimşek, Mevlüt Fahri Akün

ÖZ

Türkiye’de Mart 2020’de büyük salgından dolayı üniversitelerde yüz yüze eğitime ara verilip uzaktan eğitime geçme kararı alınmasıyla birlikte eğitim fakülteleri de çok hızlı ve hazırlıksız bir şekilde uzaktan eğitime geçmişlerdir. Büyük salgının öğretmen adayları bakımından değerlendirilmesi, eğitim fakültelerindeki risk yönetimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; büyük salgının eğitime etkilerini öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda ortaya çıkarmak ve büyük salgın döneminde öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygı türlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının salgın dönemindeki durumlarının betimlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın verileri 536 öğretmen adayından toplanmıştır. Elde edilen bulgularda, öğretmen adayları büyük salgının hayatlarını fazlasıyla zorlaştırdığını ve bu süreçte yüksek düzeyde kaygı taşıdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının büyük salgın sürecinde gelecek, sağlık ve eğitim konularında daha çok kaygılandıkları tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, büyük salgın gibi toplumsal olaylar karşısında eğitimin aksamaması için teknolojik gereksinimlerin karşılanması tek başına yeterli olmayıp öğretmen adaylarının ruh sağlığı ve psikolojik durumları da dikkate alınmalı ve destek rehberlik faaliyetlerinin yapılması tavsiye edilmektedir.

ABSTRACT

Due to the pandemic in Turkey in March 2020, distance education was carried out instead of face-to-face education in universities. Faculties have switched to distance education very quickly and unpreparedly. Evaluation of the effects of the pandemic on pre-service teachers is thought to be important in terms of risk management. In this context, the aim of the research is to reveal the effects of the Covid-19 pandemic on pre-service teachers. In line with this purpose, it is aimed to describe the situations of pre-service teachers in the current process. The data of the research were collected from 536 pre-service teachers. As a result, university students stated that the pandemic made their lives extremely difficult and that they had high levels of anxiety in this process. In addition, it has been determined that pre-service teachers have been more concerned about the future, health and education during the pandemic process. In the light of these results, providing technological support alone is not enough; the mental health and psychological conditions of teacher candidates should also be taken into account and guidance activities should be carried out.

Yazar Bilgileri

Nurullah Şimşek

Dr. Öğretim Üyesi, Kırıkkale
Üniversitesi, Kırıkkale,
Türkiye
nurullah4006@gmail.com

Mevlüt Fahri Akün

Öğretmen, Ahmet Taner
Kışlalı Ortaokulu, Kırıkkale,
Türkiye
mfa8442@gmail.com

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Covid-19
Büyük salgın
Öğretmen adayları
Kaygı

Keywords

Covid-19
Pandemic
Pre-service teachers
Anxiety

Makale Geçmişi

Geliş: 20/10/2021

Düzeltilme: 20/01/2022

Kabul: 20/01/2022

Atıf için: Şimşek, N. ve Akün, M. F. (2022). Büyük Salgının Eğitime Etkileri ve Oluşturduğu Kaygı Türleri: Öğretmen Adayları Bakış Açısından Bir İnceleme. *JRES*, 9(1), 18-34. <https://doi.org/10.51725/etad.1012384>

Etik Bildirim: Bu araştırma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 18.03.2021 tarih ve 03 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Giriş

Covid-19 hastalığı ilk olarak Aralık 2019'da Çin'de ortaya çıkmıştır. Kısa bir zamanda çok fazla ülkeyi etkisi altına almıştır. Bu sebeple Dünya Sağlık Örgütü tarafından hastalık büyük salgın olarak ilan edilmiştir. Türkiye'de ilk Covid-19 vakası, 11 Mart 2020 tarihinde duyurulmuştur. Covid-19 büyük salgının dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de başta sağlık, eğitim ve ekonomi olmak üzere birçok alanda olumsuz yansımaları görülmüştür. 16 Mart 2020 tarihinde tüm eğitim kademelerinde örgün eğitime üç hafta ara verildiği ilan edilmiştir. Sonraki süreçte Türkiye'deki vakaların hızlı bir şekilde artış göstermesi ve hastalığın uzun süre etkisinin devam edeceğinin anlaşılması üzere 26 Mart 2020 tarihinde üniversitelerde yüz yüze eğitime ara verilip tamamen uzaktan eğitime geçilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2020). 26 Mart 2020 tarihinden itibaren 2020-2021 güz ve bahar eğitim ve öğretim dönemleri uzaktan eğitimle tamamlanmıştır.

Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenin farklı mekânlarda bulunduğu, öğrenenler arasında fırsat ve imkân eşitliği sağlamaya yönelik amaçlı çabalar sonucu meydana gelmiş sistemli bir eğitim biçimidir (Özer, 1990). Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının büyük salgın öncesi uzaktan eğitim deneyimleri belirli programlarla kısıtlıydı. Büyük salgın sürecinde 123 üniversitede uzaktan eğitim biriminin olduğu ifade edilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2020). Bu üniversiteler kendi bünyelerindeki uzaktan eğitim uygulamalarını genişleterek, diğer üniversiteler ise YÖK'ün destek projeleriyle büyük salgın sürecinde eğitimlerine uzaktan devam etmişlerdir. Böylece üniversitelerde öğrencilere dijital ortamda teknolojik araçlar vasıtasıyla bilgiye eş zamanlı veya eş zamansız olarak ulaşma fırsatı sunulmuştur.

Büyük salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim ile ilgili literatürde dikkat çeken önemli bir husus, olağan zamanda kullanılan çevrimiçi uzaktan eğitim (online distance education) ile büyük salgın döneminde kullanılan acil uzaktan öğretimin (emergency remote teaching) birbirinden farklı olduğunun vurgulanmasıdır (Bozkurt, Jung, Xiao, Vladimirsch, Schuwer, Egorov ve Paskevicius, 2020). Acil uzaktan öğretim, büyük salgın döneminde eğitim faaliyetlerinin devam edebilmesi için geçici bir çözüm olarak sunulan yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Hodges, Moore, Lockee, Trust ve Bond, 2020). Bozkurt ve Sharma (2020) bu farklı kavramsallaştırmanın gerekliliğini üç maddede açıklamıştır; (1) Yanlış varsayım ve tanımlamalar sonrasında başka hataların kaçınılmaz olmasıdır. (2) Yıllar süren çabalarla ortaya konulan çevrimiçi uzaktan eğitimi büyük salgın döneminde hızlı ve hazırlıksız bir şekilde uygulanan acil uzaktan öğretim ile değerlendirmek önceki çalışmaları anlamsızlaştırabilir. (3) Özellikle büyük salgın döneminde teknolojinin bir amaç durumuna getirilerek teknolojiden öğrenmenin, teknolojiyle öğrenmenin önüne geçmiş olmasıdır. Bu farklı kavramsallaştırmadan dolayı bu çalışmada kullanılan uzaktan eğitim ifadesiyle büyük salgın dönemi özelinde yapılan uzaktan öğretim ve öğrenim faaliyetleri kastedilmektedir. Büyük salgın döneminde hızlı ve hazırlıksız bir şekilde geçilen uzaktan eğitimde, öğrenciler arasında ekonomik ve sosyal seviye farklarının olmasından dolayı uzaktan eğitim bazı öğrenciler için avantaj iken bazı öğrenciler için dezavantaj olabilmektedir. Alt yapı, teknolojik araç ve yazılım yetersizliği, bilgilendirme ve rehberliğin birimlerce sağlanamaması gibi nedenlerden dolayı uzaktan eğitim dezavantajlı olabilmektedir (Balaban, 2012). Bundan dolayı fırsat eşitliği, öğretim ve öğrenimin niteliği dijital yeterlik ile doğru orantılı olarak değişmektedir (Gilani, 2020). Bu bağlamda, öğretimin önemli bir bileşeni olan öğrencilerin bakış açısından büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitimin değerlendirilmesi, büyük salgın sonrası olağan ya da olağan dışı durumlarda daha kapsayıcı ve etkin uzaktan öğretim faaliyetleri sunabilmek için önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle üniversite öğrencilerinin deneyimleri ve bakış açıları doğrultusunda büyük salgın dönemindeki

uzaktan eğitimin değerlendirilmesi, ülkelerin kalkınmasında önemli yeri olan üniversitelerdeki uzaktan eğitimin geleceği için potansiyel beklentilere katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Alanyazın taraması yapıldığında büyük salgın döneminin üniversite öğrencileri bakımından incelendiği çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Türkiye’de gerçekleştirilen bazı çalışmalar şu şekildedir; Karadağ ve Yücel (2020), Türkiye’de 163 üniversitede öğrenim gören 17.939 öğrencinin büyük salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin memnuniyetlerini ve yaşadıkları sorunları araştırmışlardır. Bu araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, üniversite ve fakültelerin süreç yönetiminden, uzaktan eğitim sürecinden ve dijital öğretim materyallerinden memnuniyetsizliklerini ifade etmişlerdir. Diğer taraftan araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin %63’ünün evinde internet bağlantısı olmadığı, %33’ünün bilgisayar veya tabletinin olmadığı ve %25’inin teknolojik yetersizlikten dolayı uzaktan eğitimi takip edemedikleri belirtilmiştir. Şen ve Kızılcıoğlu (2020), bir üniversitedeki 292 öğrenci ile 9 öğretim elemanının büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini, sorunlarını ve memnuniyetlerini araştırmıştır. Araştırmacılar, öğrencilerin %63,4’ünün, akademisyenlerin ise %45,8’inin uzaktan eğitim sürecinden memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmada, öğrenci ve akademisyenler uzaktan öğretimin sınırlı sayıda avantajları olmasına rağmen dezavantajlarının daha fazla olduklarını ifade etmişlerdir. Kürtüncü ve Kurt (2020), hemşirelik bölümünde öğrenim gören 516 öğrencinin büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini araştırmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin çoğu, sorun olarak altyapı yetersizliğinden, etkin iletişimin olmamasından, imkân yetersizliğinden, sınav kaygısı ve büyük salgından kaynaklı duygudurumlarından bahsetmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenciler bu sorunlar doğrultusunda çözüm önerileri sunmuştur. Sarıkaya (2021), müzik eğitimi anabilim dalında öğrenim gören 86 öğrencinin büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini araştırmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin iletişim sorunu yaşadıkları, uzaktan eğitime ilgilerinin az olduğu ve teknolojik araçlara erişimde problemler yaşadıkları ifade edilmiştir. Genç, Engin ve Yardım (2020) ise 14 lisansüstü öğrencisinin büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Bu çalışmada alanyazındaki diğer çalışmalardan farklı olarak, lisansüstü öğrenci görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitimin avantajları dezavantajlarından daha ön plana çıkmıştır. Yolcu (2020), 200 sınıf öğretmeni adayının büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitim deneyimlerini araştırmıştır. Bu çalışmada, sınıf öğretmen adayları, kolay ders tekrarının olmasını ve ders ortamının rahat olmasını uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada sınıf öğretmeni adayları iletişimsizlik, dikkat dağınıklığı ve uygulamalı derslere uygunluksuzluk temalarında uzaktan eğitimin olumsuz yönlerini ifade etmişlerdir.

Büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitimin, üniversite öğrencilerinin bakımından incelendiği yurt dışındaki bazı çalışmalar ise şu şekildedir; Bakhov, Opolska, Bogus, Anishchenko ve Biryukova (2021), Ukranya’da bir üniversitedeki 1224 öğrenciye göre büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarının neler olduğunu araştırmışlardır. Rahat çalışma ortamı, daha fazla çalışma imkânı, özdenetim becerilerinin gelişmesi ve bilgi teknolojilerinin kullanımı uzaktan eğitimin avantajları olarak belirtilmiştir. Diğer taraftan bilgisayar kaynaklı hızlı yorgunluk, teknolojik araç eksikliği ve internete erişim sıkıntısı uzaktan eğitimin dezavantajları olarak ifade edilmiştir. Nikolaeva, Kotenkova, Eflava ve Kotliar (2021) Rusya’daki bir üniversitedeki 20 öğrenciyle odak grup görüşmesi yaparak öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini belirlemişlerdir. Araştırmacılar, üniversite öğrencilerinin büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitimden dolayı daha fazla yalnızlık hissettiklerini ve iletişim sıkıntısı çektiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler dersleri ve öğretim materyalleri kayıt altına alma imkânı olmasında dolayı kolay ders tekrarı

yapabildikleri ifade etmişlerdir. Ismaili (2021) Macaristan'daki bir üniversitede öğrenim gören 108 öğrencinin, büyük salgın dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin deneyimlerini, memnuniyetlerini ve tutumları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, öğrencilere göre uzaktan eğitimin hâlâ gelişme aşamasında olduğu ve geleneksel sınıfların vazgeçilmez olduğu ifade edilmiştir. Buna rağmen öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olumlu tutumlarının olduğu belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğunun Covid-19 büyük salgın sonrası uzaktan eğitim derslerine katılmak istedikleri raporlanmıştır.

Büyük salgın üniversite öğrencilerinin sadece eğitim durumlarını etkilemekle kalmayıp aynı zamanda onların farklı türden kaygıları yüksek düzeylerde yaşamalarına neden olmuştur (Lee, 2020). Kaygı kelimesi, Türk Dil Kurumuna (2020) göre sıkıntı, endişe, üzüntü duyulan düşünce, tasa anlamlarına gelmektedir. Büyük salgın öncesi, olağan yaşam şartlarında dahi birçok sebepten dolayı üniversite öğrencilerinin yüksek düzeyde kaygı taşıdıkları ifade edilmektedir (Yılmaz, 2019). Üniversite eğitimi öğrenciler için kariyer planlaması, iyi bir iş bulabilme, mesleki yeterlilik kazanabilme ve benzeri amaçları olan çok önemli bir süreçtir. Bu süreçte öğrenciler kaygılarını arttıracak çok sayıda sorunla karşılaşılır ve bu kaygılarını yönetmeye çalışırlar. Bu mücadele çoğu zaman gençlerde daha fazla kaygıya sebep olmaktadır (Öz-Ceviz, Tektaş, Basmacı ve Tektaş, 2020). Diğer taraftan insanların yaşamında, olumlu veya olumsuz ani, beklenmedik değişikliklerin olması korku, kaygı ve endişe duygularının artmasına neden olmaktadır. Tarihsel süreçte salgınlar, savaşlar, doğal felaketler toplumsal korku, kaygı ve endişenin önemli sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz modern risk toplumlarında yüksek can kaybına yol açan ve her geçen yıl bir yenisiyle karşılaşılan salgın hastalıklarla korku ve kaygı küresel boyutta yaşanmaktadır (Memiş-Doğan ve Düznel, 2020). Başka bir ifadeyle, salgın hastalıkların neticesi olarak kaygılar daha yüksek düzeylere çıkmaktadır (Zheng, Miao, Lim, Li, Nie, Zhang, 2020). Öz-Ceviz ve diğerleri (2020) farklı üniversitelerde öğrenim gören 443 üniversite öğrencisinin kaygı düzeylerine etki eden faktörlerin neler olduğunu araştırmışlardır. Elde edilen verilere göre erkekler, 30 yaş ve üzeri katılımcılar, enstitü ve hazırlık sınıfı öğrencilerinin kaygı düzeylerini daha düşük olduğu ifade edilmiştir. Islam, Barna, Raihan, Khan ve Hossain (2020), Covid-19 salgını sırasında Bangladeşli 476 üniversite öğrencisi arasında depresyon ve kaygı yaygınlığını araştırmışlardır. Çalışmada öğrencilerin yüksek depresyon ve kaygı yaşadıkları ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık %15'inin orta derecede depresyona sahip olduğu, %18,1'inin ise ciddi derecede kaygı çektiği belirtilmiştir.

Tüm bu çalışmalar kapsamında, bu araştırmanın amacı, eğitim fakültelerinde öğrenim gören, geleceğin öğretmenleri olacak, üniversite öğrencilerinin lisans eğitimlerine Covid-19 büyük salgınının ne tür etkilerinin olduğunu ortaya çıkarmak ve büyük salgın döneminde öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygı türlerini belirlemektir. Büyük salgın nedeniyle öğretmen adayları lisans eğitimlerine devam ettikleri üniversitelerden ayrılarak yüz yüze eğitime ara vererek farklı ortamlarda uzaktan eğitime devam etmişlerdir. Bu şartlar çerçevesinde, öğretmen adaylarının gündelik ve eğitim hayatlarının ne düzeyde zorlaştığı, büyük salgının eğitim hayatlarına ne tür etkilerinin olduğu, büyük salgın sürecinde ne tür kaygılar yaşadıkları bu araştırma kapsamında incelenmiştir. Ayrıca zorunlu olarak sosyal yalnızlaşmaya tabi tutulan öğretmen adaylarının gündelik ve eğitim hayatlarının nasıl etkilendiği de araştırılmıştır. Bu araştırmayla büyük salgının öğretmen adayları bakımından eğitim ve kaygı durumlarında nasıl değişiklikler oluşturduğu irdelenmiştir. Böylece bu çalışmadan elde edilen sonuçların, eğitim fakültelerinde büyük salgın gibi aniden ortaya çıkabilecek olağan dışı olaylarda etkin risk yönetimi yapabilmek için önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulguların, geleceğin öğretmenlerini yetiştiren eğitim fakültelerindeki uzaktan

eğitimin geleceği için katkılar sunması beklenmektedir. Ayrıca büyük salgın sonrası fiziksel sağlığı etkileyen faktörler ortadan kalkmış olsa dahi sağlığı etkileyen sonuçları devam edecektir. Öğretmen adaylarının büyük salgın sonrası psikolojik sağlıklarını desteklemek için yapılacak çalışmalara bu araştırmayla ortaya çıkarılan kaygı türleri önemli işaretler olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

Büyük salgının, öğretmen adaylarının eğitim hayatlarına ne tür etkileri olmuştur?

Büyük salgın, öğretmen adaylarında ne tür kaygılar oluşturmuştur?

Zorunlu sosyal yalnızlaşmanın öğretmen adaylarının gündelik ve eğitim hayatlarına ne tür etkileri olmuştur?

Yöntem

Araştırma Modeli

Covid-19 büyük salgınının öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine etkilerini ve büyük salgın döneminde öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygıları belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, mevcut durumun belirli bir zamanda ve bir seferde yapılan veri toplama yöntemi ile olduğu gibi ortaya çıkartılması hedeflendiği için betimsel araştırma türünden bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar, çok hızlı bir şekilde ortaya çıkan belirli bir değişimden etkilenen grubun davranışlarını olduğu gibi tanımlandığı veya belirli bir durumun diğer değişkenlerle ilişkisinin ya da farkının irdelemeden neyin ne olduğunu saptamaya yönelik yapılan çalışmalardır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009; Erkuş, 2013).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örnekleme, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, daha kolay ulaşılabilir ve gönüllü bireyler üzerinden yapılan örneklemedir (Erkuş, 2013). Bu araştırmanın verileri büyük salgın şartlarında toplandığından ve elde edilen verilerin herhangi bir evrene genelleme kaygısı olmadığından dolayı uygun örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu araştırmanın örneklemini Türkiye'deki beş farklı üniversitenin eğitim fakültelerinde farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 536 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Özellikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	401	74,8
	Erkek	135	25,2
	Toplam	536	100
Üniversite*	A Üniversitesi	204	38,1
	B Üniversitesi	159	29,7
	C Üniversitesi	110	20,5
	D Üniversitesi	34	6,3

	E Üniversitesi	29	5,4
	Toplam	536	100
Sınıf	1.Sınıf	200	37,3
	2.Sınıf	130	24,3
	3.Sınıf	133	24,8
	4.Sınıf	73	13,6
	Toplam	536	100
Bölüm	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	364	67,9
	Ortaöğretim Matematik Öğretmenliği	32	6
	Sınıf Öğretmenliği	140	26,1
	Toplam	536	100

*Etik kurallar gereği üniversite isimleri yerine kod isimler kullanılmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %74,8'inin kadın, %25,2'sinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %38,1'i A üniversitesinde, %29,7'si B üniversitesinde, %20,5'i C üniversitesinde, %6,3'ü D üniversitesinde ve %5,4'ü E Üniversitesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %37,3'ü 1.sınıf, %24,3'ü 2.sınıf, %24,8'i 3.sınıf ve %13,6'sı ise 4.sınıfta yer almaktadır. Öğrencilerin %67,9'u ilköğretim matematik öğretmenliği, %6'sı ortaöğretim matematik öğretmenliği, %26,1'i sınıf öğretmenliğinde öğrenim görmektedir.

Etik Bildirim

Araştırma için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 18.03.2021 tarihli 03 nolu oturumunda onay alınmıştır. Katılımcılar süre ve haklarına dair ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Betimsel çalışmalarda genellikle anket kullanılmaktadır (Erkuş, 2013). Anket, büyük örneklemelere ulaşabilmek ve belirli bir durum hakkında doğrudan bilgi elde etmek için kullanılmaktadır (Özsevgeç, 2019). Ankette her bir soru farklı nitelikleri belirlemeye çalıştığı için toplam puanın anlamı yoktur ve ankette frekansın, yüzdenin ve aritmetik ortalama hesaplamının dışında istatistik işlemler yapılmaz. Ayrıca anketin geçerlik ve güvenilirliğini test etmek ya da sayılarla ifade etmek mümkün değildir (Metin, 2014). Bu çalışmada, ulaşılan örneklem grubunda yer alan öğretmen adaylarının Covid-19 büyük salgını sürecinde lisans eğitimlerinin nasıl etkilendiği ve büyük salgın sürecinde öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygıları belirlemek için anket tekniği kullanılmıştır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ankette yer alan sorulardan elde edilen verilerin tamamen akademik amaçlı kullanılacağı konusunda ve soruların cevaplanmasının gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgilendirilmesine yer verilmiştir. İkinci bölümde, öğretmen adaylarının demografik özelliklerini belirlemek amacıyla 4 olgusal soru bulunmaktadır. Anketin üçüncü bölümde ise araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanmış, biçimsel açıdan kapalı ve açık uçlu olmak üzere toplam 9 soru yer almaktadır. Kapalı uçlu sorular, katılımcıların önceden belirlenmiş olası muhtemel durumlardan birini seçmesi, derecelemesi ve sıralaması istendiği

sorulardır (Erkuş, 2013). Anket formunda derecelendirme türünden ve seçme türünden üçer olmak üzere toplam 6 kapalı uçlu soru bulunmaktadır. Derecelendirme türünden sorularla öğretmen adaylarının büyük salgından ne derecede etkilendiklerini belirlemek amaçlanmıştır. Seçme türünden sorularla ise öğretmen adaylarının büyük salgından dolayı ne tür kaygılar yaşadıkları, Covid-19 hastalığına yakalanma ve temaslı olma durumlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının büyük salgından dolayı ne tür kaygılar yaşadıklarını tespit etmek amacıyla hazırlanan seçme türünden soruya, öğretmen adaylarının ayrıca düşüncelerini belirtebilecekleri diğer seçeneği de konulmuştur. Bu şekilde diğer seçeneği ile katılımcıların başka düşüncelerini de belirtme imkânı sunulmuştur. Diğer taraftan anket formunda 3 tane açık uçlu soruya yer verilmiştir. Bu sorularla büyük salgının öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine ne tür etkilerinin olduğu, hastalığa yakalanan veya temaslı olan öğretmen adaylarının hasta veya temaslı durumunda eğitim ve gündelik hayatlarının nasıl etkilendiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Anket formu dört aşamada tasarlanmıştır. Birinci aşamada, ikinci yazar tarafından alanyazında yer alan çalışmaların (Genç, Engin ve Yardım, 2020; Karadağ ve Yücel, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Öz Ceviz, Tektaş vd., 2020; Sarıkaya, 2021; Yolcu, 2020) incelenmesi sonucunda taslak anket formu oluşturulmuştur. İkinci aşamada, hazırlanan taslak formda yer alan soruların aranılan verileri sağlama hususundaki yeterlikleri birinci yazar tarafından kontrol edilmiştir. Her iki yazar arasında görüş birliği sağlandıktan sonra iki uzman görüşüne başvurulmuştur. Üçüncü aşamada, iki uzmandan anketin biçim ve içeriğine yönelik görüş alınmıştır. Birinci uzman eğitim fakültesinde görev yapmakta olan ve büyük salgın döneminde uzaktan ders veren öğretim üyesidir. İkinci uzman ise lisans eğitiminin son dönemini büyük salgın sürecinde tamamlayıp yine büyük salgın döneminde yüksek lisans öğrenimine devam eden yüksek lisans öğrencisidir. İki uzmandan gelen görüşler doğrultusunda anket üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Dördüncü aşamada ise anketin uygulanacağı katılımcılara benzer 15 kişilik bir gruba anket Google Formlar aracılığıyla uzaktan uygulanmıştır. Bu uygulamayla, ankette yer alan soruların katılımcılar tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiştir. Bu dört aşamadan sonra anket nihai hâlini almıştır.

Verilerin Toplanması

Veri toplam sürecinden önce Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 18.03.2021 tarihinde etik kurul izni alınmıştır. Hazırlanan anket formu Google Formlar'a aktarılmıştır. Google Formlar linki sosyal medya aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmıştır. Veriler 2021 yılının mart ve nisan aylarında uzaktan toplanmıştır.

Veri Analizi

Ankette yer alan kapalı ve açık uçlu sorular farklı şekillerde analiz edilmiştir. Kapalı uçlu sorular (seçme ve derecelendirme türünden sorular) betimsel olarak analiz edilerek frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler için içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Betimsel analizde elde edilen veriler özetlenip yorumlanırken, içerik analizinde elde edilen veriler daha derin bir işleme tabi tutulur. Bundan dolayı betimsel analizde ortaya çıkarılmayan ve fark edilmeyen kavramlar ve temalar içerik analizi sayesinde ortaya çıkarılır. Bu hedef doğrultusunda elde edilen veriler önce kavramsallaştırılması, bir sonraki işlemde ise ortaya çıkan kavramlar doğrultusunda mantıksal bir biçimde düzenlenmesi ve sonrasında ise elde edilen verileri açıklayan temaların belirlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bundan dolayı araştırmanın açık uçlu soruları içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu araştırmanın açık uçlu sorularından elde edilen

cevaplar incelenerek ilk önce kavramlar belirlenmiştir. Daha sonra elde edilen kavramlar belli bir mantıksal çerçeve doğrultusunda düzenlenerek verileri açıklayacak temalar oluşturulmuştur. Bu doğrultuda elde edilen bulgular tablolar hâlinde okuyucuya sunulmuştur. Kategorilere ilişkin yüzde ve frekanslar hesaplanarak okuyucuya sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmacı tarafından geliştirilen formun geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için iki uzman görüşü alınmış ve bu görüşler doğrultusunda form düzenlenmiştir. Diğer taraftan veri analizinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla açık uçlu sorulardan elde edilen veriler ilk olarak ikinci yazar tarafından analiz edilerek Excel tabloları oluşturulmuştur. Daha sonra sorular birinci yazar tarafından kontrol edilmiştir.

Bulgular

Büyük salgının öğretmen adaylarının hayatını ne derece zorlaştırdığını tespit etmek amacıyla “Büyük salgın süreci hayatınızı ne kadar zorlaştırdı?” sorusu sorulmuştur. Bu sorudan elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Büyük Salgın Sürecinin Öğretmen Adaylarının Hayatlarını Zorlaştırma Dereceleri

	f	%
Çok fazla	193	36
Fazla	164	30,6
Orta	145	27,1
Az	30	5,6
Hiç	4	0,7
Toplam	536	100

Tablo 2 incelendiğinde, büyük salgının öğretmen adaylarının %99,3’ünün hayatlarını az ya da çok zorlaştırdığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının %36’sı büyük salgının hayatlarını çok fazla zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Dört öğretmen adayı (%0,7) ise büyük salgının hayatlarını zorlaştırmadığını ifade etmiştir. Büyük salgının öğretmen adaylarının lisans eğitimlerini ne derece etkilediğini tespit etmek amacıyla “Büyük salgın sürecinin lisans eğitiminizi ne kadar olumsuz etkilediğini düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Büyük Salgının Öğretmen Adaylarının Lisans Eğitimlerini Zorlaştırma Dereceleri

	f	%
Çok fazla	185	34,5
Fazla	176	32,8
Orta	134	25
Az	27	5
Hiç	14	2,6
Toplam	536	100

Tablo 3’e göre öğretmen adaylarının %97,4’ü lisans eğitimlerinin büyük salgından dolayı az ya da çok olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Dikkat çeken bir bulgu da öğretmen adaylarının %92,4’ünün olumsuz etkilenme derecesinin orta ve üzeri olmasıdır. Ayrıca 14 öğretmen adayı (%2,6)

ise büyük salgının lisans eğitimlerini olumsuz etkilemediğini ifade etmişlerdir. Büyük salgının öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine olumlu ya da olumsuz etkilerini tespit etmek amacıyla “Büyük salgının eğitim sürecinize ne tür etkileri olmuştur?” sorusu sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Büyük Salgının Öğretmen Adaylarının Eğitim Hayatlarına Etkileri

	f	%	
Olumlu Etkiler	Kolay ders tekrarı/erişimi	17	2,7
	Zaman bolluğu	15	2,4
	Bireysel eğitim ortamı	11	1,7
	Verimlilik	3	0,5
	Kolay ders geçme	2	0,3
Olumsuz Etkiler	Verimsizlik	178	28,0
	Öğrenme zorluğu	98	15,4
	Motivasyon/odaklanma düşüklüğü	51	8
	Ortam yetersizliği	35	5,5
	Ödev yoğunluğu	30	4,7
	Sınavlarda zorlanma	25	3,9
	İletişimsizlik	21	3,3
	Fırsat eşitliğinin bozulması	17	2,7
	Akademik başarı düşüklüğü	10	1,6
	Etki yok	6	0,9
Boş	116	18,3	
Toplam	635*	100	

*Bazı katılımcılar cevaplarında birden fazla etki türü belirttikleri için bir den fazla kategoride sınıflandırılmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde büyük salgının öğretmen adaylarının eğitimlerini daha çok olumsuz etkilediği (%73,1) görülmektedir. Olumlu etkilediğini ifade eden öğretmen adaylarının oranı %7,6’dır. Büyük salgının eğitimlerine herhangi bir etkisinin olmadığını ifade edenlerin oranı ise %0,9’dur. Öğretmen adaylarının %18,3’ü ise bu soruya cevap vermemişlerdir. Büyük salgının öğretmen adaylarının eğitimlerine olumlu etkileri; daha çok kolay ders tekrarı/erişimi (%2,7), zaman bolluğu (%2,4) ve bireysel eğitim ortamı (%1,7) şeklinde olmuştur. Diğer taraftan öğretmen adayları verimlilikle ilgili olarak, uzaktan eğitime yönelik yeni beceriler ve deneyimler kazandıklarını vurgulamışlardır. Öğretmen adayları büyük salgının olumsuz etkilerinden ise verimsizliği (%28), öğrenme zorluğunu (%15,4) ve motivasyon/odaklanma güçlüğü (%8) daha çok vurgulamışlardır. Ayrıca öğretmen adayları büyük salgından dolayı her zaman uygun çalışma ortamı bulamadıklarını (%5,5), ödevlerin daha yoğun olduğunu (%4,7), sınavlarda zorlandıklarını (%3,9), öğretim üyeleri veya arkadaşlarıyla rahat iletişim kuramadıklarını (%3,3), herkesin eşit şartlarda olmadıklarından fırsat eşitliğinin bozulduğunu (%2,7) ve akademik başarılarının düştüklerini (%1,6) ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük salgın sürecinde ne derece kaygı yaşadıklarını tespit etmek amacıyla

“Büyük salgın süreci sizde ne kadar kaygı oluşturdu?” sorusu sorulmuştur. Bu sorudan elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Büyük Salgının Öğretmen Adaylarında Oluşturduğu Kaygı Düzeyi

	f	%
Çok fazla	188	35,1
Fazla	197	36,8
Orta	123	22,9
Az	21	3,9
Hiç	7	1,3
Toplam	536	100

Tablo 5’e göre büyük salgının öğretmen adaylarının %98,7’sinde az ya da çok kaygı oluşturduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının %94,8’inde kaygı düzeyinin orta ve üzerinde olduğu görülmektedir. Büyük salgın sürecinin kendisinde hiç kaygı oluşturmadığını belirten öğretmen adayları ise %1,3’tür. Büyük salgın sürecinin öğretmen adaylarında ne tür kaygılar oluşturduğunu tespit etmek amacıyla “Büyük salgın süreci sizde ne tür kaygı(lar) oluşturdu?” sorusu sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Büyük Salgının Sürecinde Öğretmen Adaylarında Oluşan Kaygı Türleri

Kaygı türleri	f	%
Sağlık	162	21,9
Eğitim	136	18,4
Gelecek	121	16,3
Sınav	91	12,3
Not/Başarı	61	8,2
Ölüm	38	5,1
Atanamama/mesleki	34	4,6
Yalnızlık	18	2,4
Ekonomik	13	1,8
Kaygılanmama	6	0,8
Boş	61	8,2
Toplam	741	100

*Bazı katılımcılar cevaplarında birden fazla kaygı türü belirttikleri için bir den fazla kategoride sınıflandırılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının daha çok sağlık (%21,9), eğitim (%18,4) ve gelecek (%16,3) konularında kaygı duydukları görülmektedir. Öğretmen adayları, sağlık ve ölüm konusunda kendilerinden ziyade aileleri ve yakın çevreleri ile ilgili kaygı duyduklarını ifade etmişlerdir. Eğitim kaygısı (%18,4) taşıyan öğretmen adayları, altyapı ve teknolojik araçlardan kaynaklı eğitim kaygılarının olduğunu belirtmişlerdir. Gelecek kaygısı (%16,3) olan öğretmen adayları özellikle normalleşememe kaygısını vurgulamışlardır. Ayrıca öğretmen adayları sınav kaygısı (%12,3), not veya başarı kaygısı (%8,2), ölüm kaygısı (%5,1) ve atanamama veya mesleki kaygı taşıdıklarını belirtmişlerdir. Diğer taraftan büyük salgından dolayı öğretmen adaylarında yalnızlık (%2,4) ve ekonomi (%1,8) kaygılarının en az olduğu görülmüştür. Büyük salgının kendilerinde bir kaygı oluşturmadığını belirten öğretmen adaylarının cevapları ise kaygılanmama (%0,8) kategorisinde

ifade edilmiştir. Bu sorudan elde edilen veriler değerlendirilirken herhangi bir görüş veya kaygı belirtmeyen cevaplar boş (%8,2) olarak kategorilendirilmiştir. Öğretmen adaylarına Covid-19 hastalığına yakalanıp yakalanmadıkları sorulmuştur. Eğer hastalığa yakalandılar ise bu sürecin lisans eğitimlerine ne tür etkileri olduğu sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Covid-19 Hastalığına Yakalanma ve Etkilenme Durumları

Covid-19 hastalığına yakalandınız mı?	f	%
Evet	97	18,1
Hayır	439	81,9
Toplam	536	100
Karantina sürecinin gündelik ve eğitim hayatınıza ne tür etkileri olmuştur?	f	%
Derse katılmama ve derste zorlanma	53	51,5
Psikolojik etkilenme	14	13,6
Motivasyon/performansta azalma	8	7,8
Sınavlarda zorlanma	6	5,8
Etkilenmeme	9	8,7
Boş	13	12,6
Toplam	103	100

Tablo 7’ye göre öğretmen adaylarının %18,1’inin Covid-19 hastalığına yakalandığı görülmektedir. Covid-19 hastalığına yakalanan öğretmen adaylarının çoğu hastalık dönemlerinde derslere katılmadıklarını ve derslerde zorlandıklarını (%51,5) ifade etmişlerdir. Hastalık sürecinde psikolojik olarak etkilendiğini ifade eden öğretmen adayları (%13,6) bu psikolojik durumun öğrenim süreçlerini de etkilediğini belirtmişlerdir. Diğer taraftan sınavlarda zorlandıklarını ifade eden öğretmen adayları (%5,8) akademik başarılarının da düştüğünü vurgulamışlardır. Öğretmen adaylarından %8,7’si hastalığa yakalanmanın eğitim sürecini etkilemediğini ifade etmiştir. Ayrıca bu konuda görüş belirtmeyen veya herhangi bir etkiden bahsetmeyen öğretmen adaylarının cevapları ise boş (%12,6) olarak kategorilendirilmiştir. Öğretmen adaylarına temaslı durumda olup olmadıkları sorulmuştur. Eğer temaslı durumda oldular ise bu sürecin lisans eğitimlerine ne tür etkileri olduğu sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Covid-19 Hastası ile Temaslı Olma ve Etkilenme Durumları

Covid-19’a yakalanan bir hasta ile temaslı durumda oldunuz mu?	f	%
Evet	211	39,4
Hayır	325	60,6
Toplam	536	100
Karantina sürecinin gündelik ve eğitim hayatınıza ne tür etkileri olmuştur?	f	%
Derse katılmama ve derste zorlanma	37	15
Sınav/ödevlerde zorlanma	35	14,2
Psikolojik etkilenme	30	12,1
Motivasyon/performansta azalma	26	10,5
Olumlu etki	11	4,5

Yalnızlık	6	2,4
Akademik başarıda düşme	2	0,8
Etkilenmeme	15	6,1
Boş	85	34,4
Toplam	247	100

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının %39,4'ünün Covid-19 hastalığına yakalanan bir hasta ile temaslı olduğu görülmektedir. Temaslı olan öğretmen adaylarının karantina dönemlerinde daha çok derse katılmadıkları ve derste zorlandıkları (%15), sınav/ödevlerde zorlandıkları (%14,2) ve psikolojik olarak etkilendikleri (%12,1) görülmektedir. Derse katılmayan ve derste zorlanan öğretmen adayları bu süreçte özellikle öğrenmede zorlandıklarını ve canlı dersleri takip edemediklerini vurgulamışlardır. Dikkat çeken diğer bir bulgu ise öğretmen adaylarının %4,5'i karantina sürecinin olumlu etkileri olarak eğitimlerini kolaylaştırdığından ve zaman bolluğu oluşturduğundan bahsetmişlerdir. Öğretmen adaylarının %6,1'i temaslı olmanın eğitim hayatını etkilemediğini ifade etmiştir. Ayrıca bu konuda görüş belirtmeyen veya herhangi bir etkiden bahsetmeyen öğretmen adaylarının cevapları boş (%34,4) olarak kategorilendirilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada 536 öğretmen adayının görüşleri doğrultusunda Covid-19 büyük salgınının öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine etkileri ve büyük salgın döneminde öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygıların ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ulaşılan bulgular bu bölümde alanyazın ile kıyaslanarak ele alınmıştır. Bu bağlamda büyük salgının öğretmen adaylarının hayatlarını zorlaştırma dereceleri incelendiğinde, büyük salgının öğretmen adaylarının %99,3'ünün hayatını az ya da çok zorlaştırdığı görülmüştür. Benzer şekilde öğretmen adaylarının %97,4'ü lisans eğitimlerinin büyük salgından dolayı az ya da çok olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Sel, deprem, yangın, tsunami gibi toplumsal olaylar insanların maddi ve manevi zarar görmelerine neden olmaktadır. Bu olayların doğal bir sonucu olarak günlük ve çalışma hayatı daha da zorlaşmaktadır (Yüksel, 2020). Aralık 2019'da Çin'de ortaya çıkan ve kısa bir zamanda ülkeleri etkisi altına alan Covid-19 büyük salgını da yüz binlerce insanın ölümüne ve milyonlarca insanın hasta olmasına neden olan toplumsal olaylardan birisidir. Bu olağan dışı durumun beklenen bir sonucu olarak toplumdaki her bireyin az ya da çok gündelik ve çalışma hayatı zorlaşmıştır. Bu bağlamda elde edilen bu bulguların, büyük salgının olağan sonucu olduğu söylenebilir. Benzer şekilde toplumun farklı kesimleriyle gerçekleştirilen diğer çalışmalarda da (Bakhov, vd., 2020; Genç, vd., 2020; Karadağ ve Yücel, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Sarıkaya, 2021; Serçemeli ve Kurnaz, 2020) büyük salgının gündelik ve çalışma hayatını fazlasıyla zorlaştırdığı rapor edilmiştir.

Büyük salgının öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine ne tür etkilerinin olduğu incelendiğinde, öğretmen adaylarının çoğunun (%73,1) olumsuz etkilerden bahsettiği görülmüştür. Az sayıda öğretmen adayı ise (%7,6) büyük salgının olumlu etkilerinden bahsetmiştir. Bu araştırmada, öğretmen adaylarına göre büyük salgının olumsuz etkileri; verimsizlik, öğrenme zorluğu, motivasyon/odaklanma güçlüğü, uygun çalışma ortamı bulamama, ödevlerin daha yoğun olması, sınav kaynaklı zorluklar, öğretim üyeleri veya arkadaşlarla rahat iletişim kuramama, fırsat eşitliğinin bozulması ve düşük akademik başarıları temalarında ifade edilmiştir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının çoğunun büyük salgının olumsuz etkisi olarak verimsizliği ifade etmiş olmasının nedeni, büyük salgın dönemindeki belirsizlik, hastalık endişesi ve sürekli evde kalmanın neticesi olarak

öğretmen adaylarının kendilerini zayıf hissetmeleri ve kolayca yorulmaları olabilir. Wang ve Zhao (2020), Çinli üniversite öğrencilerinin büyük salgın döneminde kendilerini zayıf hissettiklerini ve çok çabuk yorulduklarını ifade etmiştir. Diğer taraftan öğretmen adaylarının bir kısmı, büyük salgından dolayı uzaktan eğitime geçildiği için lisans eğitimlerinin çok verimsiz olduğunu ifade etmişlerdir. Ulaşılan bu sonuç bağlamında öğretmen adaylarının uzaktan eğitimden memnun olmadıkları söylenebilir. Benzer şekilde Şen ve Kızılcıoğlu (2020), üniversite öğrencilerine göre uzaktan öğretimin sınırlı sayıda avantajları olmasına rağmen dezavantajlarının daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada araştırmacılar, öğrencilerin %63,4'ünün uzaktan eğitim sürecinden memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Başka bir çalışmada (Yolcu, 2020), sınıf öğretmeni adayları iletişimsizlik, dikkat dağınıklığı ve uygulamalı derslere uygunluksuzluk temalarında uzaktan eğitimin olumsuz yönlerinden bahsetmişlerdir. Genç, Engin ve Yardım (2020), diğer çalışmalardan farklı olarak, lisansüstü öğrenci görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitimin avantajlarının dezavantajlarından daha çok olduğunu ifade etmişlerdir. Böyle farklı bir sonucun ortaya çıkmasında, lisansüstü eğitim sürecindeki farklılıkların etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu ise öğretmen adaylarının %94,8'inde kaygı düzeyinin orta ve üzerinde olmasıdır. Benzer şekilde, İslam ve diğerleri (2020), tarafından yapılan çalışmada da Covid-19 salgını sırasında Bangladeşli 476 üniversite öğrencisinin yüksek depresyon ve kaygı yaşadıkları ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık %15'inin orta derecede şiddetli depresyona sahip olduğu, %18,1'inin ise ciddi derecede kaygı çektiği belirtilmiştir. Büyük salgının ilk dönemlerinde gerçekleştirilen çalışmalarda da (Memiş-Doğan ve Düzel, 2020; Lee, 2020) katılımcıların çoğunda yüksek düzeyde korku ve kaygının olduğu rapor edilmiştir. Üniversite eğitimi öğrenciler için kariyer planlaması, iyi bir iş bulabilme, mesleki yeterlilik kazanabilme ve benzeri amaçları olan çok önemli bir süreçtir. Bu süreçte öğrenciler kaygılarını arttıracak çok sayıda sorunla karşılaşlar ve bu kaygılarını yönetmeye çalışırlar. Bu mücadele çoğu zaman gençlerde daha fazla kaygıya sebep olmaktadır (Öz-Ceviz vd., 2020). Öğretmen adaylarının büyük salgın döneminde kaygı düzeylerinin orta ve üzerinde olmasını bu şartlar çerçevesinde de düşünmek anlamlı olacaktır.

İnsanlar arasında çok hızlı yayılan hastalıklar, toplum içerisinde hastalığa yakalanan bireyleri fizyolojik olarak etkilemekle kalmayıp tüm toplumu psikolojik olarak etkisi altına almaktadır (Wang ve Zhao, 2020). Fakat büyük salgın döneminde farklı medya araçlarında veya kurumlarda büyük salgının fizyolojik etkileri ve sonuçları üzerinde çok fazla durulmasına rağmen büyük salgının psikolojik etkileri üzerinde fazla durulmamıştır (Zeybek, Bozkurt ve Aşkın, 2020). Oysa büyük salgın bitmiş olsa dahi büyük salgın sonrasında büyük salgının psikolojik etkilerinin devam etmesi muhtemeldir. Bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının büyük salgın döneminde yaşadıkları kaygılar incelendiğinde, öğretmen adaylarının daha çok sağlık, eğitim ve gelecek kaygılarını yaşadıkları tespit edilmiştir. Diğer taraftan, öğretmen adaylarının sınav kaygısı, not veya başarı kaygısı, yalnızlık kaygısı, ölüm kaygısı ve atanamama kaygısı da taşıdıkları tespit edilmiştir. Covid-19 büyük salgınından önce ortaya çıkmış salgın hastalıkların etkilediği toplumlarda yapılan araştırmalarda, salgın hastalıkların insanlarda kaygılara neden olduğu rapor edilmiştir (Lau, Yang, Pang, Tsui, Wong ve Wing, 2005). Benzer şekilde, Covid-19 büyük salgınında da küresel anlamda ortaya çıkan belirsizlik insanlarda korku, tükenmişlik, mutsuzluk gibi duyguların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durumun neticesi olarak insanların yaşadıkları kaygı türleri fazlaşmakta veya kaygı ve stres düzeyleri artmaktadır (Zheng vd., 2020). Wang ve Zhao, (2020) üniversite öğrencilerinin genel popülasyon içerisinde daha yaygın kaygıya sahip olduğu ifade etmiştir. Üniversite eğitimi öğrenciler için önemli ve kritik bir süreç olmasından dolayı normal dönemlerde dahi üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyleri yüksek olabilmektedir (Öz-Ceviz vd.,

2020). Kaygı düzeyi yüksek bir dönemi büyük salgın şartlarında yaşamak elbette daha zor olacaktır. Bundan dolayı öğretmen adaylarının farklı kaygı türlerini ifade ettiği düşünülmektedir. Diğer taraftan öğretmen adaylarında farklı kaygı türlerinin olması ve bu kaygıların yüksek düzeyde yaşanılmasının diğer bir nedeni de üniversite çağındaki öğrencilerin çok sık sosyal medyayı takip etmeleri ve sosyal medyadan çok çabuk etkilenmeleri olabilir (Wang ve Zhao, 2020).

Büyük salgın döneminde bireyleri olumsuz etkileyen bir diğer faktör ise Covid-19 hastalığına yakalanarak pozitif çıkmaları veya pozitif çıkan bir hasta ile teması olmalarıdır. Enfekte veya temaslı bireylerin toplumdaki ve yakın çevresinden belirli bir süre izole edilmesi, bireyleri duygusal ve psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir (Reger, Stanley ve Joiner, 2020). Bu araştırmada, enfekte veya temaslı olup karantinada kalan öğretmen adaylarının yalnızlaşma dönemlerinde günlük ve eğitim hayatlarının nasıl etkilendiği araştırılmıştır. Enfekte veya temaslı olan öğretmen adaylarının çoğu, karantina süresince dersleri takip etmekte, ödevleri yapmakta zorlandıklarını ve bundan dolayı sınavlarda da zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları karantina döneminin kendilerini psikolojik olarak etkilediğini, yalnızlık hissini fazlalattığını ve motivasyonlarının düştüğünü ifade etmişlerdir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda Holt-Lunstad (2017), toplum içerisindeki bireylerin birbiriyle olan ilişkileri, görüşmeleri ve iletişimi ruh sağlığı için hayati öneme sahip olduğunu belirterek karantina dönemlerinde bireylerin bunlardan mahrum kalmaları onları psikolojik ve duygusal olarak olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Diğer taraftan elde edilen bulguları destekler nitelikte, Thunström, Newbold, Finnoff, Ashworth ve Shogren (2020), büyük salgın döneminde koruyucu tedbir olarak uygulanan sosyal yalnızlaşmanın bireylerde psikolojik sorunları, kaygıları, yalnızlık hissini ve ekonomik endişeyi artırdığını belirtmişlerdir.

Bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bakış açılarından ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu öneriler sunulmuştur: Büyük salgın gibi aniden gelişen olağan dışı olaylar karşısında eğitimin aksamaması ve etkin bir şekilde devam edebilmesi için öncelikle gerekli teknolojik şartlar sağlanmalı ve sürekli güncel tutulmalıdır. Öğrencilerin ruhsal sağlığını da etkileyen toplumsal olaylar karşısında sadece teknolojik gereksinimlerin karşılanması yeterli olmayacaktır. Olağan dışı gelişen toplumsal olaylar karşısında öğrencilerin ruh sağlığı ve psikolojik durumları da dikkate alınmalı ve destek rehberlik faaliyetleri yapılmalıdır. Öğrencilerin normal zamanlarda dahi kaygı düzeylerini artıran sınav veya ödev gibi değerlendirme yaklaşımlarının uzaktan eğitime uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Bu sayede öğrencilerin stres ve kaygı düzeyleri belirli seviyelerde tutulabilir. Farklı gruplarla veya farklı yöntemlerle yapılacak çalışmalarla öğrenci popülasyonuna yönelik büyük salgının etkileri ortaya konulabilir.

Kaynaklar

- Bakhov, I., Opolska, N., Bogus, M., Anishchenko, V. ve Biryukova, Y. (2021). Emergency distance education in the conditions of covid-19 pandemic: experience of Ukrainian Universities. *Education Sciences*, 11, 364. <https://doi.org/10.3390/educsci11070364>
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan öğretim ve bir proje önerisi*. İstanbul: Işık Üniversitesi.
- Bozkurt, A. ve Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus Pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-6. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083>
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G. ve Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a

- time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126. <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3878572>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (4. baskı). Ankara: Seçkin.
- Genç, S. Z., Engin, G. ve Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 134-158. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.782142>
- Gilani, I. (2020, Mart 19). Coronavirus pandemic reshaping global education system? Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/en/education/coronavirus-pandemic-reshaping-global-education-system/1771350> sayfasından erişilmiştir.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. ve Bond, A. (2020, Mart 27). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> sayfasından erişilmiştir.
- Holt-Lunstad, J. (2017). The potential public health relevance of social isolation and loneliness: Prevalence, epidemiology, and risk factors. *Public Policy & Aging Report*, 27(4), 127-130. <https://doi.org/10.1093/ppar/prx030>
- Islam M. A., Barna S. D., Raihan H., Khan M. N. A. ve Hossain M. T. (2020). Depression and anxiety among university students during the COVID-19 pandemic in Bangladesh: A web-based cross-sectional survey. *PLoS ONE* 15(8), e0238162. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238162>
- Ismaili, Y. (2021). Evaluation of students' attitude toward distance learning during the pandemic (Covid-19): a case study of ELTE university. *On the Horizon*, 29(1), 17-30. <https://doi.org/10.1108/OTH-09-2020-0032> sayfasından erişilmiştir.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan öğretim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması, *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192. <https://doi.org/10.2399/yod.20.730688>
- Kürtüncü, M ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/725503> sayfasından erişilmiştir.
- Lau, J. T., Yang, X., Pang, E., Tsui, H. Y., Wong, E. ve Wing, Y. K. (2005). SARS-Related Perceptions in Hong Kong. *Emerging Infectious Diseases*, 11(3), 417-424. <https://doi.org/10.3201/eid1103.040675>
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus anxiety scale: A brief mental health screener for Covid-19 related anxiety. *Death Studies*, 44(7), 393-401. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1748481>
- Memiş-Doğan, M. ve Düzel, B. (2020). Covid-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 739-752. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44678>
- Metin, M. (2014). Nicel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 161- 214). Ankara: Pegem Akademi.

- Nikolaeva, E. M., Kotenkova, S. N., Eflova, M. Y. ve Kotliar, P. S. (2021). Distance education during the COVID-19 pandemic: Development features. *Linguistics and Culture Review*, 5(S3), 865-872. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS3.1631>
- Reger, M. A., Stanley, I. H., ve Joiner, T. E., (2020). Suicide Mortality and Coronavirus Disease 2019—A Perfect Storm? *Journal of the American Medical Association Psychiatry*, 77(11), 1093-1094. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2020.1060>
- Öz-Ceviz, N., Tektaş N., Basmacı G. ve Tektaş, M. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312-329. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ueader/issue/59308/834648> sayfasından erişilmiştir.
- Özer, B. (1990). Uzaktan eğitim sisteminin evrensel yapısı. *Kurgu Dergisi*, 8(8), 569- 594. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekurgu/issue/16241/170239> sayfasından erişilmiştir.
- Özsevgeç, T. (2019). Nicel Veri çözümleme. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu. (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 440- 459). Ankara: Pegem.
- Sarıkaya, M. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin müzik eğitimi ana bilim dalı öğrencilerinin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(46), 92-100. <https://doi.org/10.35247/ataunigsed.835720>
- Şen, Ö. ve Kızılcıoğlu, G. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin ve akademisyenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *International Journal of 3D Printing Technologies and Digital Industry*, 4(3), 239-252. <https://doi.org/10.46519/ij3dptdi.830913>
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/utsobilder/issue/55152/741358> sayfasından erişilmiştir.
- Thunström, L., Newbold, S., Finnoff, D., Ashworth, M. ve Shogren, J. (2020). The benefits and costs of flattening the curve for COVID-19. *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 11(2), 179-195. <http://dx.doi.org/10.1017/bca.2020.12>
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, F. N. (2019). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında umudun aracı rolü üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 237-250. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/57638/788890> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2020). Koronavirüs (COVID-19) bilgilendirme notu: 1. https://www.yok.gov.tr/sayfalar/haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx sayfasından erişilmiştir.
- Yüksel, M. A. (2020). Kur'ân'da ilâhî sınama ve sabır. *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 4(3), 121-143. <https://doi.org/10.31121/tader.787720>

- Wang, C. ve Zhao, H. (2020). The impact of COVID-19 on anxiety in Chinese University students. *Frontiers in Psychology*, 11(1168), 1-8. <http://dx.doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01168>
- Zeybek, Z. , Bozkurt, Y. ve Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iticusbe/issue/55168/753233> sayfasından erişilmiştir.
- Zheng, L., Miao, M., Lim, J., Li, M., Nie, S. ve Zhang, X. (2020). Is lockdown bad for social anxiety in COVID-19 regions?: A national study in the SOR perspective. *International journal of environmental research and public health*, 17(12), 4561. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124561>

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmanın tasarlanması, verilerin toplanması, analizi, raporlanması makaleye dönüştürülmesi süreçlerine her iki yazar aktif olarak katılmıştır. Yayım sürecinin takibi ise birinci yazar tarafından yapılmıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Bildirim

Araştırma için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 18.03.2021 tarihli 03 nolu oturumunda onay alınmıştır. Katılımcılar süre ve haklarına dair ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmiştir.